

Födelsedagen

Berit vaknade före de andra. Och det var inte något underligt med det: Hon fyllde fyra år i dag. Då måste man väl vakna först. Men den som var ändå tidigare var solen. Det var sommar. Berit var ett sommarbarn.

Hon tittade bort på mor och far och syster Anne. Nu måste de få liv i sig fort! De vuxna låg med näsorna i vådret och det lyste lite av tänder mellan deras läppar. De sov bestämt djupt. Anne låg på magen med ansiktet nere i kudden. Men hon hade i alla fall huvudet i den rätta ändan av sängen idag — och det var inte alltid. Hon var en ostyring som somnade i alla sorters konstiga ställningar. Själv var Berit endast fyra år men sov med huvudet i den rätta ändan av sängen.

Fyra år. Hon tänkte på det ett litet ögonblick innan hon skulle öppna munnen till ett vrål för att de andra sov när hon hade en sådan bemärkelsedag. Fyra år! tänkte hon också i går kväll då hon lade sig. Nu ska jag tänka på det hela natten. Fyra var en *siffra*, som man sa, och hon hade fått far att teckna upp den åt henne på en pappbit. Men då hon legat en stund igår kväll, så kom siffran fyra lös och stod i luften framför henne och blev till ett träd, och på den tvärkrök det hade på mitten hängde en rad kringlor och kakor så det var omöjligt att stå ut med det. Ty när hon ville ta dem så tog hon bara i tomma luften. Det var nästan skönt att vakna och förstå att man hade drömt.

Men kakdoft. Fanns det inte lite kakdoft i luften i alla fall?

Vem vet vad mor gjorde sent igår kväll. Och vad kan far ha köpt? Han hade nog köpt något. Något annat var otänkbart.

Allt detta for genom hennes huvud lika fort som humlesurr — och så satte hon i med det kränkta bölet för det de andra låg och sov lika bra. Men de skulle bara försökt vara vakna för hennes skull idag — då skulle hon ha bölat dubbelt illa.

— Mor! Far!

Tårarna rann.

Näsorna därborta började svänga hit och dit. Far grymtade argt. Mor reste på sig.

— Vad i all världen är det, Berit?

Berit såg på sin mor, med ens mållös. Vad det var? Kom de inte ihåg att det var hennes födelsedag ens när de var vakna! Och här inne var det ju fullt med siffran fyra från golv till tak. Hon fick gråten igång igen.

— Nej, den där ungen — grymtade det från far. Aldrig kan man få vara ifred. Nu slutar du! sa han till Berit och lät sträng.

Det hade hon hört så många tusen gånger så det bara flög rakt förbi. Hon öppnade munnen till ett rasande vrål:

— Det är ju min födelsedag idag!

Anne spratt till och vaknade och vände sig runt. Hennes ansikte fick ögon och kring munnen drog det ihop sig till ett förskrämt läte. Hon stirrade på mor och mor skyndade sig att berätta:

— Så så, det är inte farligt. Det är bara Berit som har födelsedag —

Och far reste på sig och skrattade så han hoppade:

— Ja det var bra att få veta, *sa* han, att nu har Berit födelsedag.

Berit teg hastigt och såg kränkt på honom. Gjorde han narr av henne? Även i dag? Men hon fick väl glömma det för han hade säkert köpt något.

Berit tittade spänd på mor. Var var tårtan gömd måntro? Det var väl säkert att den var bakad.

— Ja vi får gratulera, Berit, sa mor. Nu är du fyra år och en

stor flicka.

Berit frågade rädd:

— Har du inte bakat en tårta?

Detta som mor sa lät väl konstigt. Liksom man skulle nöja sig med att vara en stor flicka.

— Man får aldrig tårta på sängen i det här huset, sa mor så avmätt hon kunde.

Berit tyckte väldigt mycket om mor. Tårtan var nog bakad. Berit for över sängkanten bort till far och mor och kom med kysstruten.

— Seså, jag måste upp jag, sa mor. Men hennes ögon var inte så likgiltiga som orden, det märkte Berit mycket väl.

— Vad ska vi ha för mat idag, frågade hon.

— Det får du se när du ska äta, sa mor och slängde på sig en klänning och tog Anne med sig ut ur sovrummet. Berit lyssnade. Ja, där hörde hon stök med en kastrull på spisen. Det var nog chokladen. Den kom alltid på födelsedagar. Det var så säkert att det nästan var synd att veta det så väl på förhand.

Men vad hon inte visste var vad far hade köpt åt henne. Det var hans uppgift. Hon var väldigt glad i honom nu. Där låg han. Hon tyckte att hans ögon såg så underligt på henne. De omgav henne. När hon var där dessa ögon kunde falla på henne, var hon aldrig rädd. Där kunde säkert inget ont ta henne.

Hon vände sig till honom och frågade sakta:

— Vad har du köpt?

Han sa:

— Här är det.

Så var det inte mer. Så enkelt var det. Far stack handen under sin huvudkudde och drog fram ett litet mjukt paket.

Berit stod naken och hade liksom bara hjärtat på sig, så starkt bänkade det. Hon fick upp snöret kring paketet och fram kom ett par skinande vita strumpor med röd och blå rand överst.

Hon kände hur sköna de var att stryka på. Far sa:

— Nå var de fina?

—Ja!

— De är stickade av ullen på vita lamm, berättade far, och i detsamma kände Berit hur kostbara de strumporna skulle vara för henne. Hon stod med dem i handen.

— Vet mor om dem?

— Ja, du vet hon måste se efter så det blev något som du behövde.

— Ska jag ha dem på mig idag?

— Det får du väl. Och nu måste du klä på dig, sa far och klev ur sängen och hjälpte henne med plaggen. Mor hade lagt fram söndagsklänningen innan hon gick.

Så drog Berit på sig de nya vita strumporna. Det blev mjukt och skönt för foten. Tårna krökte sig därinne i dem och Berit själv skrattade lyckligt.

— Så fina strumpor har jag aldrig haft.

Hon vände på sig.

Far hade satt sig ned på sängkanten, uppfylld av henne.

— Dansa lite för mig då, sa han hemlighetsfullt och började vissla.

— Ja, sa Berit lika hemlighetsfullt och började svänga runt i vita strumpor. Far visslade. Detta var det roliga som far och Berit hade för sig själva. Nu, sedan mor fått en ny liten, blev far och Berit mera överlämnade åt varandra de stunder han var hemma från arbetet. Så hade det växt fram lekar som de andra inte var med i. Far visslade och hon svängde och svängde på sig.

Mor kom in.

— Titta här, mor. Strumporna!

— Nej nej, sa mor, men så måste hon genast iväg till köket. Så var det med mor. Hon måste vara på alla ställen. Alla hade ärenden till henne.

Far hjälpte Berit med klänningen. Den hade några besvärliga knappar. Berit stod och trampade.

Så kom chokladen till morgonmål. Den hade köpts till födelsedagen och det visste hon mycket bra.

— Det hade inte varit lätt för er om ni inte haft mig, sa hon mellan klunkarna. Då hade ni inte fått choklad.

Berit åt och drack duktigt och måste då och då lägga upp föt-

terna på bordet för att titta på strumporna.

— Ta ned fötterna, Berit! lät det strängt för varje gång.

Då de hade ätit, gick far till sitt arbete och mor till sitt, Anne sov i sin säng, och Berit blev lämnad att sköta sig själv så länge med söndagsklänning och strumpor och allt.

Hon var ute på gården och solen sken gott och varmt. Nu gällde det att få visa strumporna för folk — annars hade man inte så mycket roligt av dem. Hon tänkte på alla olika människor som skulle sett henne, men de var ju inte här. Ner till granngården kunde hon i alla fall gå. Ner till Vik.

Hon såg efter att varken far eller mor lade märke till det, och så smög hon bakom några träd som dolde en, och där gick vägen till Vik. Hon hade gått den ensam förr.

Så som de strumporna sken i solen! Berit sprang så fort att de blev som ett lysande streck utefter vägen. Nu skulle Kari Vik få se en som var fin om fötterna, tänkte hon. Ullen av vita lamm. Så nu kanske hon var god nog att leka med för Kari Vik också. Kari var sex år och hade en lekkamrat som var åtta, och de två var alltid tillsammans. De ville aldrig vara tillsammans med Berit. Så Kari skulle inte komma och äta tårta idag. Det fanns också en lillebror på Vik. Han hette Tor och var två år, och Berit höll sig lite för god att leka med honom. Man blev bara liten själv av det. Han skulle heller inte förstå det minsta av de nya strumporna. Men nu skulle Kari få. Ty hon hade inte sådana strumpor.

Vad har du köpt? frågade jag. •

Här är det, sa han och tog fram det under kudden.

Hon tänkte på detta. Tog om det för sig. Under tiden sprang hon genom skogen. Vägen gjorde en glänta i skogen och mitt i gläntan stod solen ned så det bara gnistrade. På kanterna stod träden, stilla och raka. Från en kvist flög en fågel upp och gömde sig.

Du behöver då inte vara rädd för mig, tänkte hon, jag som har både födelsedag och vita strumpor, kom tillbaka och sätt dig!

Men fågeln bara for iväg.

Så fick hon hastigt något annat att tänka på.

Hon hade kommit så nära Vik att hon såg hustaken över björkarna. Då grät det så hjärtslitande alldeles framför henne mellan två tuvor. Hon gick utan vidare bort dit. Och såg att det var lillpojken på Vik som låg där. Han låg på magen och snyftade med huvudet dolt i armarna. Över hans byxbak surrade en flock såna där stora svarta flugor. Han låg mitt i solen.

Berit vart nästan rädd. I alla händelser glömde hon att man blev liten av att vara tillsammans med Tor Vik. Hon kände bara hur det högg till i henne av lust att hjälpa honom. Vad det nu var sorn var i vägen. Han snyftade så ynkligt, stackarn. Såg inte ut som om han lagt märke till henne.

Hon ropade sakta:

— Tor!

Han såg upp.

— Titta här, jag har vita strumpor.

Men han blev inte annorlunda för det. Tittade inte på strumporna. Såg bara Berit i ögonen.

— Är du mycket sjuk? frågade hon och kom närmare.

I detsamma kände hon något som rev i näsan. Hon förstod vad det var som var i vägen med Tor Vik. Hon tyckte hon blev som en mor för Tor genast. Hon viskade:

— Är det byxorna?

— Ja, sa han.

— Och du som är så stor och hittar på sånt, sa hon allvarligt. Han svarade inte. Han var inte så mycket att tala med ännu. Flugorna surrade kring honom.

— Ja, det var illa det här, sa Berit. Hur gick det till då? frågade hon strängt med en gång.

Han blev rädd för hennes stränga ögon och sa bara:

— Det det det —

Hon blev genast öm i hjärtat igen och rösten blev mild utan att hon visste om det.

— Har du ätit för mycket sött? frågade hon.

— Nej, sa han.

Det var inte många ord i honom, sannerligen. Ja. Nej. Hon

tog i honom.

— Nu måste du stå upp.

Han suckade. Satte sig på baken. Såg så konstigt på Berit på samma gång.

— Upp med dig då!

Han kom sig upp. Berit tog hans hand och drog iväg med honom.

— Det är väl bäst jag tar hem dig till din mor.

— Ja, sa han och följde lydigt med. Underligt mjuk i knäna.

Med ens kom Berit ihåg strumporna.

— Ser du inte mina strumpor! De är av ullen på kritvita lamm!

Han tittade hastigt på dem, men sa ingenting. Han var en dumsnut, tyckte hon och lät honom veta det.

— Du är en dumsnut som inte begriper något. Du är för liten att ha sällskap med.

Hon släppte hans lilla hand.

Han skulle strax börja tjuta. Då blev allt vänligt och blankt inuti henne igen. Hon tog hans hand.

— Nej då, det är du inte alls. Du är bara en dumsnut för du är så liten. Men jag är fyra år idag, och det finns en tårta hemma som jag ska få.

Nu vaknade han liksom upp ur sitt elände.

— Ja? sa han hastigare än förut och vände sig helt om.

— Vart ska du ta vägen?

— Tårta, sa han och såg på henne.

Då vart hon förargad och utbrast:

— Du tårta? Med de byxorna! Det får du inte.

Nu blir det väl skrik igen, tänkte hon och ångrade sig redan för de hårda orden. Men nu visade det sig att Tor stod för ett slag.

— Tårta! sa han och drog iväg så det böljade kring honom. Bort från sitt eget hem, mot Berits tårta. Berit fick tag i Tor.

— Inte den vägen. Du ska hem till din mor!

— Nej, sa Tor och drog iväg igen.

— Tårta! sa han och hade envisa hjulben.

Berit var ställd. Hon försökte bruka makt. Högg tag i Tor och drog honom tillbaka några steg. Men då satte han i med ett så hjärtskärande skrik att hon släppte honom och stod där som en syndare.

Tor var redan på väg igen.

— Tårta! sa han.

— Du bär dig inte åt som folk! sa hon.

Det svarade han ingenting på.

Det fanns ingenting annat att göra, hon måste ge honom handen och leda honom med sig till sitt eget hem. Och hon höll handen fast och ömt när hon väl föresatt sig att göra detta. Man blev inte stor av att sällskapa med sådana, och allrahelst inte när de hade det så ställt som Tor nu, men det fick väl vara med det. När hon inte kunde vända honom så —

Solen sken hett. Berit klämde Tors hand:

— Nu kan du väl titta på mina nya strumpor som jag fått av far, sa hon.

Han kastade en blick på dem utan att vrida på huvudet. Hans ögon syntes som ett snett streck i ansiktet ett tag, och det var allt. Han sa ingenting.

Nu blev hon arg på nytt:

— Du är bra dum du! sa hon. Jag kan tala om för dig hur det gick till med strumporna. Jag frågade far: Vad har du köpt? Här är det, sa han och tog fram paketet under sin kudde. De är av ullen på vita lamm, sa han. Har du hört det nu?

Det sista kom så det riktigt skulle sätta skräck i Tor. Men han svarade inte ett dugg. Drog endast i hennes hand för att få henne att gå fortare mot tårtan.

Nu tyckte hon att hon sannerligen hade lov att bli arg på honom. En sådan tjurskalle! Nu skulle han ha smäll! Hon skulle smälla honom på fläcken — och drog honom hastigt av vägen för att hitta en pinne att daska honom med.

— Nej! Tårta! sa han. Men det hjälpte inte. Hon var starkare och han måste följa med av vägen.

— Du ska få smäll! sa hon och var röd av ursinne. Du är en

—

Hon kom inte längre, ty hon åkte ned i ett dyhål just då. Dyhålet var dolt av gräs och innan Berit visste ordet av stod hon nere i det till knäna med båda fötterna.

Hon gav upp ett skrämt rop. Den stora utskällningen satte sig fast i halsen. Hon drog upp fötterna ur sörjan. Äh, strumporna! I detsamma såg hon att Tor flinade.

Har man sett en sån unge! Men hon kom sig inte för med att slå honom. Hela straffet föll bort. Hon stod där lamslagen över hur de vita strumporna såg ut. Bara sörja alltihop.

Gråten ville stiga upp i henne. Mina strumpor! tänkte hon i ångest. Just i samma stund hon ville smälla Tor, så hände det. Där fick hon!

Hon stod så förkrossad och förkommen att det började röra sig något i Tor. Utan att han visste av det, stod han framför henne med strålände ansikte. Ett skinande leende. Han kom tätt intill henne. Tog hennes hand. Såg in i hennes ögon.

— Tårta! sa han. Till tröst. Hon skakade på huvudet.

— Jag vill inte ha tårta nu, sa hon allvarligt. Men han stod där med sitt leende. Och drog i henne. Det gjorde henne väldigt gott, det kände hon.

— Ja kom då! sa hon, ganska ömklig i rösten.

Han såg upp i hennes ansikte och så satte de sig igång.

— Jag ska aldrig slå dig, Tor, sa hon då de stod på den torra vägen.

De var allvarliga båda två. Så log Tor med ens.

— Nej, sa han.

— Och inte du mej heller då, sa Berit. För hon var rädd för något hon inte riktigt förstod.

— Nej, sa han på måfå, bara för att hans tal var ja ja och nej nej.

— Kan du inte säga något annat än ja och nej! utbrast Berit.

— Tårta! sa han.

Det ordet hade i alla fall sådan kraft i sig att det utan vidare satte dem igång hemåt. Men så saktade Berit farten igen. Tanken

på att komma hem med sådana fötter som hon hade nu, skrämde henne.

Hon fick i alla fall inte vare sig stanna eller gå åt andra håll. Tor passade på. För varje gång hon ville sakta farten, drog den lilla starka handen hårdare, och det var liksom skönt att överlämna sig åt denna vilja att få tårta. Det var sant att han var liten som ett gryn och hade gjort något ofint med byxorna — men ändå —

Hon ryckte till: Där var redan husen därhemma. Och vägen gick rakt på dem. Och Tors hand höll så den vitnade. Hans fötter hjulade mot målet.

— Det är inte alls säkert vi får något, sa Berit, men detta lyssnade han inte på. Och så kom de till dörren.

Berit sprang före Tor in. Och så stod de därinne på golvet. Det var så rent och fint härinne och luktade gott från något som stod på spisen. Mor var ensam inne. Hon vände ryggen till.

— Kan man få tårta i alla fall, frågade Berit mot ryggen.

— Var har du varit? frågade mor och vände sig inte, nu skulle jag just börja leta efter dig på allvar.

— Jag kommer med Tor, sa Berit. Han är så —

Hon sa inte mer, ty Tor tittade så konstigt på henne. Det stack till i henne vid den blicken. Han bad henne att tåga, förstod hon.

Men mor anade något. Hon vädrade lite i luften.

~~ Jaså du Tor, är det på det viset.

Han stod där liten och ödmjuk. Så som tillståndet krävde. Nu såg mor strumporna.

— Nej men Berit!

Berit svalde.

Nu kom far in också.

— Fy då! sa han genast och fnyste.

Så såg han strumporna. Men innan han hann säga något, stod gråten som en fors ur Berit.

— Ojbj, sa far och gick ut igen med en gång. Berit såg efter honom och teg. Nu var väl far led på att ha ungar en stund. Men

det skulle nog gå över.

Det såg i alla fall ut som om mor tog det där med Tor mest allvarligt, fast han inte var hennes unge. Hon vände sig till honom. — Ja vad ska vi göra med dig då? sa hon och suckade. Han stod och tittade i golvet. Liten och skygg. Så såg han upp.

— Tårta? sa han. Som ett ödmjukt litet förslag. Berit tittade nästan förskräckt på sin mor. Det ryckte lite i mungiporna på mor.

— Jaså, tror du det, sa hon. Så suckade hon.

— Du får väl komma hit då, Tor.

Hon lade honom över knäet och började sköta om honom. Tor nämnde inte något mer om tårta. Han låg där liten och fattig i ansiktet. Berit såg det. Detta ansikte som hade lyst så underbart emot henne. Nu lyste det inte. Hon skulle alltid vara hos honom, tänkte hon plötsligt.

— Ta av dig om fötterna då, Berit, sa mor vid sidan av det andra hon höll på med.

Berit satte sig och drog av sig sin stass. Det var ingen vidare stass längre. Så fint det hade börjat! Hon tänkte på det igen. Hon och far var ensamma i rummet, och far hade vänliga ögon. Vad har du köpt? Här är det — Det är ullen av vita lamm. Dagen hade börjat som uppe i en gyllene sky.

Hon suckade och drog i strumporna.

Så kände hon något i ryggen på sig och vände sig om. Det var Tor som låg och tittade på henne medan han blev tvättad. Nyss, där ute på vägen, hade hans ansikte lyst. Hennes hjärta flög till honom. Hon hade liksom funnit honom, nu skulle de vara tillsammans. Hon skulle leta reda på honom varje dag. Det gjorde ingenting att han var så syndigt liten.

Hon gick bort till modern och frågade i hennes öra:

— Han får väl lite tårta?

— Ja, han måste väl få det, sa mor.

Översättning Gustav Sandgre

